

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 3 września 2020 r.

Pozycja 257

POSTANOWIENIE

z dnia 22 października 2019 r.

Sygn. akt Ts 86/19

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Piotr Pszczółkowski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej M.J. w sprawie zgodności:

- 1) art. 406 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.) w zakresie, w jakim „w postępowaniu przed Sądem II instancji w sytuacji gdy o wznowieniu postępowania orzeka po raz pierwszy Sąd II instancji nie stosuje się na jego podstawie odpowiednio normy [a]rt. 394 § 1 ustawy Kodeks Postępowania Cywilnego”, z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 i 2, art. 64 ust. 2 w związku z art. 176 ust. 1 oraz z art. 176 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) art. 394 § 1 ustawy wymienionej w pkt 1 w zakresie, w jakim „nie stosuje się go do orzeczeń Sądu II instancji w związku z [a]rt. 406 KPC w postępowaniu przed Sądem II instancji w sytuacji gdy o wznowieniu postępowania orzeka po raz pierwszy Sąd II instancji”, z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 i 2, art. 64 ust. 2 w związku z art. 176 ust. 1 oraz art. 176 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 3 czerwca 2019 r. (data nadania) M.J. (dalej: skarżący), reprezentowany przez radcę prawnego ustanowionego z wyboru, wystąpił z żądaniem przytoczonym na tle następującego stanu faktycznego:

Skarżący, powołując się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2015 r. (sygn. K 11/15, OTK ZU A/2016, poz. 93), wniósł skargę o wznowienie postępowania zakończonego wyrokiem Sądu Okręgowego w K. IX Wydział Pracy (dalej: Sąd Okręgowy) z 13 maja 2010 r. (sygn. akt [...]). Skarżący, uzasadniając skargę o wznowienie postępowania, wskazał, że wydane w niniejszej sprawie rozstrzygnięcie oparte zostało na normie prawa sprzecznej z Konstytucją.

Postanowieniem z 1 kwietnia 2019 r. (sygn. akt [...]) – doręczonym skarżącemu 10 kwietnia 2019 r. – Sąd Okręgowy odrzucił powyższą skargę z uwagi na wniesienie jej po upływie ustawowego terminu. Zażalenie na to orzeczenie zostało odrzucone postanowieniem Sądu Okręgowego z 29 kwietnia 2019 r. (sygn. akt jak wyżej), doręczonym skarżącemu 22 maja 2019 r.

Skargę konstytucyjną wniesiono do Trybunału 3 czerwca 2019 r.

Zarządzeniem z 2 lipca 2019 r. sędzia Trybunału Konstytucyjnego wezwał skarżącego do usunięcia braków formalnych skargi przez: a) doręczenie 2 odpisów skargi konstytucyjnej wraz z załączonymi dokumentami; b) wskazanie, w jaki sposób art. 406 oraz art. 394 § 1 w związku z art. 406 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360, ze zm.; dalej: k.p.c.) naruszają wymienione w skardze konstytucyjnej wolności lub prawa skarżącego wraz z uzasadnieniem zarzutów tych niezgodności; c) poinformowanie, czy od ostatecznego rozstrzygnięcia wniesiony został nadzwyczajny środek zaskarżenia.

Pismem procesowym z 19 lipca 2019 r. (data nadania) skarżący odniósł się do otrzymanego wezwania do usunięcia braków formalnych skargi.

Skarżący uważa, że zakwestionowane art. 406 i 394 § 1 k.p.c. uniemożliwiają wniesienie zażalenia na postanowienie o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania wydane przez sąd wyższej instancji i w związku z tym są niezgodne z art. 32 ust. 1 i 2, art. 31 ust. 3, art. 64 ust. 2 w związku z art. 176 ust. 1 oraz z art. 176 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji. Normy te naruszają także „[a]rt. 176 ust. 1 Konstytucji w związku z prawem do rzetelnej procedury sądowej wynikającym z [a]rt. 45 ust. 1 Konstytucji oraz w związku z realizacją prawa określonego w [a]rt. 190 ust. 4 Konstytucji, która nie przewiduje jakichkolwiek ograniczeń instancyjnych przy korzystaniu z prawa do wznowienia postępowania w którym ostateczne orzeczenie oparto na niekonstytucyjnej normie prawnej” (skarga konstytucyjna, s. 6).

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Skarga konstytucyjna jest szczególnym środkiem ochrony konstytucyjnych wolności i praw. Ma ona gwarantować, że obowiązujące w systemie prawa akty normatywne nie będą stanowiły źródła ich naruszeń. Jej merytoryczne rozpoznanie uzależnione jest od spełnienia licznych przesłanek wynikających zarówno z art. 79 ust. 1 Konstytucji, jak i z przepisów ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072, ze zm.; dalej: u.o.t.p.TK), w szczególności z art. 53 u.o.t.p.TK.

Zgodnie z art. 61 ust. 1 u.o.t.p.TK, skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygania. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań lub jest oczywiście bezzasadna. Mając jednocześnie na względzie art. 67 ust. 1 u.o.t.p.TK, Trybunał podczas orzekania jest związany zakresem zaskarżenia wskazanym w skardze konstytucyjnej.

W niniejszej sprawie Trybunał stwierdził, że skarga konstytucyjna – poddana wstępnemu rozpoznaniu – nie spełnia wszystkich wymagań warunkujących nadanie jej dalszego biegu.

Przede wszystkim Trybunał stwierdził, że przedmiotem zaskarżenia w tej skardze konstytucyjnej skarżący uczynił przepisy, które nie były podstawą prawną ostatecznego orzeczenia sądowego mającego naruszać przysługujące mu wolności i prawa konstytucyjne (w tym wypadku – prawo do dwuinstancyjnej procedury sądowej).

Trybunał ustalił, że Sąd Okręgowy, wydając – ostateczne z punktu widzenia możliwości realizacji przez skarżącego prawa do dwuinstancyjnej procedury sądowej w sprawie wznowieniowej – postanowienie z 29 kwietnia 2019 r. (sygn. akt [...]) o odrzuceniu zażalenia na postanowieniu tego Sądu z 1 kwietnia 2019 r. (sygn. akt jak wyżej) odrzucające skargę o wznowienie postępowania z uwagi na wniesienie jej po upływie terminu, jako podstawę prawną tego orzeczenia wskazał art. 394¹ § 1¹ w związku z art. 398² § 1 zdanie pierwsze w związku z art. 397 § 1 i 2 w związku z art. 373 k.p.c. Sąd Okręgowy uznał, że skoro – zgodnie z art. 394¹ § 2 k.p.c. – zażalenie do Sądu Najwyższego na postanowienie sądu drugiej instancji kończące postępowanie w sprawie przysługuje w sprawach, w których przysługuje skarga kasacyjna (ze wskazanymi w tym przepisie wyjątkami), zaś – stosownie do art. 398² § 1 k.p.c. – skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych (a takiej wartości nie przekraczał przedmiot sporu w postępowaniu mającym ulec wznowieniu), to w okolicznościach sprawy skarżącego zażalenie do Sądu Najwyższego mu nie przysługiwało.

Tymczasem w skardze konstytucyjnej skarżący uczynił przedmiotem zaskarżenia (w określonym zakresie), po pierwsze, art. 406 k.p.c. samodzielnie oraz, po drugie, art. 394 § 1 w związku z art. 406 k.p.c.

Zgodnie z art. 406 k.p.c., do postępowania ze skargi o wznowienie stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, jeżeli przepisy poniższe nie stanowią inaczej. Trybunał stwierdził, że treść tego przepisu nie mogła być źródłem naruszenia prawa konstytucyjnego, na które powołał się skarżący w swojej skardze konstytucyjnej, mianowicie prawa do dwuinstancyjnego postępowania sądowego, albowiem nie rozstrzyga on kwestii dopuszczalności wniesienia środka zaskarżenia od postanowienia od odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania w sytuacji, gdy takie postanowienie wydaje – zgodnie z art. 405 k.p.c. – sąd instancji wyższej.

Z kolei drugi z zaskarżonych przepisów, tj. art. 394 § 1 k.p.c. stanowi, w jakich wypadkach przysługuje zażalenie do sądu drugiej instancji. Zażalenie takie przysługuje na postanowienia sądu pierwszej instancji kończące postępowanie w sprawie, a także na postanowienia sądu pierwszej instancji oraz zarządzenia przewodniczącego w sprawach wymienionych w tym przepisie.

Trybunał, dokonując wstępnego rozpoznania skargi konstytucyjnej w tym zakresie, wziął jednak pod uwagę, że sam skarżący, formułując zarzuty niekonstytucyjności wobec tego przepisu, wskazał jednocześnie w uzasadnieniu swojej skargi, jakoby z „utrwalonej” judykatury sądów powszechnych oraz wypowiedzi doktryny miało wynikać, że jeżeli w sprawie o wznowienie postępowania orzeka „po raz pierwszy” sąd instancji wyższej, to taki sąd nadal traktowany jest – w świetle przepisów k.p.c. o zażaleniu – jako „sąd drugiej instancji”, wobec czego wydane przez ten sąd postanowienie o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania nie podlega zaskarżeniu.

Trybunał stwierdził, że skarżący nie przedstawił żadnego dowodu na poparcie tezy o istnieniu utrwalonego, ustabilizowanego i powszechnego sposobu rozumienia przepisów k.p.c. w sposób przedstawiony przez skarżącego. Niezależnie od tego, Trybunał uwzględnił stanowisko Sądu Najwyższego, który wyjaśniał już, że „[o] dopuszczalności zażalenia do Sądu Najwyższego na postanowienie sądu drugiej instancji o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania w każdym wypadku decyduje to, czy w przypadku wznowienia przysługiwałaby skarżącemu skarga kasacyjna” (postanowienie SN z 25 maja 2016 r., sygn. akt V CZ 19/16, źródło: www.sn.pl). Sąd Najwyższy wskazywał również, że „[n]a postanowienie o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania, co do zasady przysługuje zażalenie. Jeżeli w przedmiocie wznowienia orzekał sąd pierwszej instancji, o dopuszczalności zażalenia decyduje treść art. 394 k.p.c., natomiast jeżeli w przedmiocie wznowienia orzekał sąd drugiej

instancji, o dopuszczalności zażalenia do Sądu Najwyższego decyduje treść art. 394¹ § 2 k.p.c. Zgodnie z art. 394 k.p.c. zażalenie przysługuje na każde postanowienie sądu pierwszej instancji w przedmiocie odrzucenia skargi o wznowienie postępowania, natomiast zgodnie z art. 394¹ § 2 k.p.c. na postanowienie sądu drugiej instancji o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje tylko wówczas, gdy w sprawie będącej przedmiotem wznowienia przysługuje skarga kasacyjna, gdyby sprawę tę wznowiono na podstawie wniesionej i odrzuconej skargi o wznowienie postępowania (...)” – (postanowienie SN z 18 marca 2015 r., sygn. akt I CZ 22/15, źródło: www.sn.pl). Sąd Najwyższy przyjmuje bowiem, że choć art. 406 k.p.c. nakazuje do postępowania ze skargi o wznowienie postępowania stosować odpowiednio przepisy o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, to „nie oznacza to, że sąd rozpoznający skargę o wznowienie postępowania należy uznać za sąd pierwszej instancji, gdy postępowanie dotyczy skargi o wznowienie postępowania od wyroku sądu drugiej instancji i skargę tę zgodnie z art. 405 k.p.c. rozpoznaje sąd, który wydał taki wyrok. Wręcz odwrotnie, z art. 406 k.p.c. wynika, że przepisy o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji stosuje się tylko odpowiednio i to o ile dalsze przepisy dotyczące skargi o wznowienie nie stanowią inaczej. Skarga o wznowienie postępowania stanowi bowiem niewątpliwie środek zaskarżenia, co jednoznacznie wynika z art. 405, 409, 412 § 2 i 414 k.p.c., w których jest mowa o zaskarżonym wyroku. Nadto rozpoznanie skargi następuje w granicach jej podstaw (art. 412 § 1 k.p.c.), a sposoby rozstrzygnięcia (art. 412 § 2 i 3 k.p.c.) są charakterystyczne dla rozpoznania środka zaskarżenia. Oznacza to, że postępowanie wywołane wniesieniem skargi o wznowienie postępowania stanowi dalszy ciąg postępowania zapoczątkowanego wytoczeniem powództwa (...). Ewentualne wznowienie postępowania prowadzi do ponownego rozpoznania sprawy począwszy od tego momentu, od którego postępowanie dotknięte było wadą, stanowiącą podstawę wznowienia postępowania. Jeżeli więc skargą o wznowienie zasadnie zaskarżono wyrok sądu drugiej instancji, to wznowienie postępowania oznacza niejako powrót do tej fazy postępowania (rozpoznania apelacji). Jeżeli skargę o wznowienie postępowania rozpoznaje zgodnie z art. 405 k.p.c. sąd wyższej instancji, to działa on jako sąd drugiej instancji, także w fazie oceny dopuszczalności skargi” (postanowienie SN z 13 sierpnia 2002 r., sygn. akt I PZ 62/02, źródło: www.sn.pl).

Trybunał – uwzględniając okoliczności sprawy będącej kanwą wniesienia przez skarżącego skargi konstytucyjnej oraz wypowiedzi Sądu Najwyższego na temat dopuszczalności zaskarżenia postanowień sądów instancji wyższej odrzucających skargi o wznowienie postępowania – stwierdził, że przepisem, który w sprawie skarżącego warunkował zakres korzystania z konstytucyjnego prawa do dwuinstancyjnego postępowania sądowego, nie był art. 394 § 1 k.p.c., lecz był nim art. 394¹ § 2 k.p.c. Przepis ten został zresztą przywołany przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu postanowienia z 29 kwietnia 2019 r. (sygn. akt [...]) jako podstawa prawna odrzucenia zażalenia na postanowieniu tego Sądu z 1 kwietnia 2019 r. (sygn. akt jak wyżej) odrzucające skargę skarżącego o wznowienie postępowania.

Innymi słowy, zdaniem Trybunału, w świetle przyjmowanej przez sądy praktyki wykładni i stosowania przepisów k.p.c. – na którą powołał się skarżący – art. 394 § 1 k.p.c. nie mógł być źródłem naruszenia w sprawie skarżącego konstytucyjnego prawa do dwuinstancyjnego postępowania sądowego, gdyż nie stanowił podstawy prawnej orzeczenia sądowego, które w sposób ostateczny przesądziło o niemożności zaskarżenia postanowienia sądu instancji wyższej o odrzuceniu skargi o wznowienie. Niemożność taka wynikała z treści art. 394¹ § 2 k.p.c., którego jednak skarżący nie zaskarżył.

Uczynienie przedmiotem zaskarżenia przepisów, które nie były źródłem naruszenia konstytucyjnych wolności i praw, na które skarżący się powołuje, ani nie stanowiły rzeczywistej podstawy prawnej ostatecznych orzeczeń lub decyzji naruszających takie wolności i prawa, stanowi samodzielną podstawę odmowy nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK.

Jednocześnie Trybunał zwrócił uwagę, że w wyroku z 12 stycznia 2010 r., sygn. SK 2/09 (OTK ZU nr 1/A/2010, poz. 1), Trybunał Konstytucyjny orzekł już, iż art. 394¹ § 2 k.p.c., w brzmieniu dodanym przez art. 1 pkt 12 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98), w zakresie, w jakim nie przewiduje zażalenia do Sądu Najwyższego na postanowienie sądu drugiej instancji o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania w sprawach, w których nie przysługuje skarga kasacyjna, jest zgodny z art. 45 ust. 1 i z art. 77 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji. Problem konstytucyjny w sprawie o sygn. SK 2/09 wymagał rozstrzygnięcia pytania o zgodność z zasadą równości w prawie do sprawiedliwie ukształtowanej procedury sądowej przepisu, który z katalogu zaskarżalnych zażaleń postanowień sądu drugiej instancji wyłącza postanowienia o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania w sprawach, w których nie przysługuje skarga kasacyjna. Trybunał – pod dokonaniu analizy wypowiedzi orzecznich Sądu Najwyższego i poglądów doktryny – uznał, że „art. 394¹ § 2 k.p.c. w zakresie, w jakim nie przewiduje zażalenia do Sądu Najwyższego na postanowienie sądu drugiej instancji o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania w sprawach, w których nie przysługuje skarga kasacyjna, choć różnicuje sytuację podmiotów wnoszących zażalenie w postępowaniu zainicjowanym skargą o wznowienie, odpowiada zasadzie proporcjonalności, jest racjonalnie uzasadniony oraz służy ochronie stabilności obrotu i zasadzie prawomocności orzeczeń. W konsekwencji przepis ten w zakresie oznaczonym w sentencji niniejszego wyroku jest zgodny z 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji” (wyrok o sygn. SK 2/09). Jednocześnie Trybunał stwierdził, iż „o kwalifikacji postępowania jako pierwszej lub drugiej instancji nie może rozstrzygać jedynie fakt, że sąd w pewnym zakresie dokonywa nowych ustaleń lub rozpoznaje daną kwestię «po raz pierwszy». Za utrwalony i dominujący w orzecznictwie konstytucyjnym można uznać pogląd, zgodnie z którym «sądem pierwszej instancji jest ten, przed którym rozpoczyna się postępowanie sądowe, w wyniku którego organ ten ma wydać rozstrzygnięcie dotyczące sporu istniejącego między stronami» (...)” – (tamże). Trybunał uznał, że w okolicznościach sprawy o sygn. SK 2/09 art. 394¹ § 2 k.p.c. nie mógł być oceniany w aspekcie prawa do zaskarżenia orzeczeń sądu pierwszej instancji m.in. dlatego, że wynikające z tego przepisu ograniczenia odnośnie do zażalenia na postanowienie o odrzuceniu skargi o wznowienie postępowania „dotyczą szczególnej sytuacji procesowej, jaką stanowi wznowienie postępowania, które nie jest objęte wszystkimi gwarancjami prawa do sądu oraz powiązanej z nim zasady dwuinstancyjności postępowania”, a przy tym „sam fakt podejmowania po raz pierwszy jakiegoś rozstrzygnięcia przez sąd odwoławczy nie oznacza, że jest to rozstrzygnięcie pierwszoinstancyjne” (tamże). W konsekwencji Trybunał stwierdził, że art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji nie mógł być adekwatnym wzorcem kontroli konstytucyjności art. 394¹ § 2 k.p.c. w zakresie wskazanym w sentencji wyroku o sygn. SK 2/09.

W kontekście zarzutów sformułowanych przez skarżącego w skardze konstytucyjnej poddanej wstępnemu rozpoznaniu w niniejszym postępowaniu Trybunał uznał za zasadne przypomnieć ustalenia Trybunał poczynione w wyroku o sygn. SK 2/09, które zachowują swoją aktualność.

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny orzekł jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p. TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.